

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ЗМІНИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЩОДО УКРАЇНЦІВ, ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ ЗА ЇЇ МЕЖАМИ¹

Н.В. Стецюк

кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави та права, конституційного та міжнародного права Львівського державного університету внутрішніх справ

Висвітлюються питання необхідності зміни державної політики щодо українців, які проживають за її межами, запровадження та належного забезпечення реалізації Національної програми повернення українців в Україну. Особливу увагу звернуто на проблему захисту прав українських трудових мігрантів за кордоном.

Ключові слова: українська діаспора, трудові мігранти, державна політика, законодавство України, Конституція України.

N.V. Stetsyuk. On the need to change the state policy of Ukraine with regard to Ukrainians living abroad

The matters of the need to change the state policy with regard to Ukrainians living abroad, the introduction and proper implementation of the National Program for Returning Ukrainians to Ukraine are covered. Particular attention is drawn to the issue of protecting the rights of Ukrainian migrant workers abroad.

Keywords: Ukrainian diaspora, migrant workers, state policy, Ukrainian laws, the Constitution of Ukraine.

1. Глобалізація, стрімке поширення міжнародного тероризму, численні війни та локальні військові конфлікти, незворотні кліматичні зміни - все це є тим, що спонукає уряди багатьох європейських країн кардинально змінювати свої національні політики у різних суспільних сферах, зокрема і в частині регулювання міграційних процесів, ставлення до біженців та трудових мігрантів, а також до своїх співвітчизників, які проживають за межами історичної Батьківщини».[1] Тільки в останнє десятиліття європейські країни «потрясли» сотні тисяч сирійських біженців. Майже звиклим став масовий виїзд трудових мігрантів із країн Балтії та Центральної Європи до Англії, Норвегії, Німеччини, Швейцарії, Швеції і частковий приїзд «на їхнє місце» трудових мігрантів із східноєвропейських країн. Все це приводить до стрімкого розбалансування національних трудових ресурсів, погіршення соціального становища різних

---

¹ ***Стецюк Н.В. Про необхідність зміни державної політики України щодо українців, які проживають за її межами.*** – В зб.: Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи: матеріали учасників II-ої заочної науково-практичної конференції (Львів, 23 листопада 2018 року). Львів: ННІПП НУ «Львівська Політехніка», 2018. - С.67-70.

соціальних верств населення, масового «роз'єднання» сімей та збільшення т.з. неповних родин тощо. Всі ці новітні виклики торкнулися і України. Їх суттєво ускладнили незаконна анексія Криму Російською Федерацією та розв'язання нею військової агресії на Донбасі.

2. Основи державної політики України щодо своїх співвітчизників, які проживають (постійно чи тимчасово) за межами Батьківщини були закладені в політико-правових документах перших років відновлення державної незалежності України. «Українська РСР, - говорилося в Декларації про державний суверенітет України, - здійснює захист і охорону національної державності українського народу /.../ регулює імміграційні процеси /.../ виявляє турботу і вживає заходів щодо охорони і захисту інтересів громадян Української РСР, які перебувають за межами р Республіки»[2]. Згодом, Конституцією України (28.06.1996) було визначено, що Українська держава «сприяє консолідації та розвиткові української нації, її історичної свідомості, традицій і культури /.../ дбає про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави». При цьому, самі засади регулювання міграційних процесів мали б встановлюватися виключно законами України (п.10 ч.1 ст. 92 Конституції України).[3] Згодом, у 2004 р. парламентом було прийнято Закон України «Про закордонних українців» відповідно до якого, «Українська держава сприяє розвитку національної свідомості українців, які проживають за межами України, зміцненню зв'язків з батьківщиною та поверненню їх в Україну».[4] А три роки назад, Верховна Рада України вимушена була ухвалити Закону України «Про зовнішню трудову міграцію» (2015). Законодавцем вперше було визнано, як факт наявності самих явищ «зовнішньої трудової міграції» та «трудового мігранта», так і тих значних проблем, які стосуються українських трудових мігрантів і членів їхніх сімей.[5]

3. Україні потрібна кардинальна зміна державної політики щодо своїх співвітчизників які проживають за її межами. Враховуючи масовий характер вимушеного (насамперед, із причин важкого соціально-економічного стану в Україні) виїзду українців за кордон у пошуках праці з гідною оплатою, варто

погодитись із висловлюваними в ЗМІ пропозиціями негайного втручання держави в ці процеси. Насамперед, варто прийняти низку нормативних актів на захист конституційних прав та свобод українських трудових мігрантів. Наступним мали б бути кардинальні заходи з боку держави щодо подолання причин зовнішньої трудової міграції. Однак, в стратегічному вимірі, Україні потрібно суттєво змінити своє ставлення до українців, які проживають за межами України. В зв'язку з цим заслуговує на увагу пропозиція щодо необхідності підготовки та прийняття «Національної програми повернення українців в Україну».[6]

4. З юридичної точки зору сьогодні не існує суттєвих формальних перешкод у справі розроблення і прийняття в Україні «Державної Програми повернення українців Україну». Мало того, системний аналіз низки конституційних положень з врахування реального стану речей в Україні, як на наш погляд, прямо зобов'язує відповідні органи державної влади розробити і впроваджувати в життя таку Програму. Адже, відповідно до ст.3 Конституції України саме «людина її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю», її «права і свободи та їх гарантії» мають визначати зміст і спрямованість діяльності держави. Держава повинна відповідає перед людиною за свою діяльність, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини» має бути головним її обов'язком». Мало того, положеннями ст.11 Основного Закону України, держава повинна «сприяти консолідації та розвиткові української нації, її історичної свідомості, традицій і культури». [3]

5. Фінансово-економічну основу забезпечення реалізації майбутньої «Національної програми повернення українців Україну», відповідно до конституційних положень, мали б скласти українська «земля, її надра, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони». Адже все це є об'єктами права власності виключно Українського народу. І саме кожен український громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності Українського народу. Крім того, практичне втілення в життя

даної «Програми» мало б бути гарантоване реальними фінансовими ресурсами Української держави, передбачене з року в рік т.з. «окремими рядками» щодо фінансування в Державному Бюджеті України.

6. Організаційну основу виконання «Національної програми повернення українців Україну» можна було б покласти на спеціально створений центральний орган виконавчої влади (наприклад, Міністерство у справах міграції та внутрішньо переміщених осіб). Розробити таку Програму мав би Кабінет Міністрів України, адже саме він, відповідно до п.4 ст.116 Конституції України, «розробляє і здійснює загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України». Підготовлений Кабінетом Міністрів України проект «Національної програми повернення українців Україну» варто було подати на затвердження Верховній Раді України. Така дія безпосередньо передбачена п.6 ст.85 Конституції України. Саме ж затвердження «Програми» такого рівня мало б відбутися шляхом прийняття окремого (спеціального) закону України. Це надало б «Програмі» найвищого відповідного рівня правового забезпечення, а її реалізаторам конкретизувало б обов'язки безпосередньо на рівні закону. Звідси, інший рівень відповідальності за порушення чи не виконання ухваленої «Програми».

7. Очевидно, що така «Програма» буде недієздатною, якщо в самій Україні не будуть відбуватися радикальні зміни на покращення соціально-економічного становища, ліквідації безробіття та бідності, а головне - наповнення реальним змістом конституційного припису про те, що «єдиним джерелом влади в Україні» є власне Український народ, що саме він здійснює владу як безпосередньо, так і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування (ч.1 ст.5 Конституції України). [3]

Література:

1. Всемирный банк предрек к 2050 году миграцию 143 млн человек из-за климата. //Електронний ресурс. [Режим доступу]: <https://www.rbc.ru/society/20/03/2018/5ab0ec1f9a7947017b243690>.
2. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради УРСР.- 1990.- № 31. Ст. 429.
3. Конституція України / Верховна Рада України: Офіц. вид. - Київ : Парламентське вид-во, 1996. – 104 с.

4. Про закордонних українців. Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 25, ст.343.
5. Про зовнішню трудову міграцію. Закон України // Відомості Верховної Ради, 2015, № 49-50, ст.463.
6. Другий Форум мігрантів Української Греко-Католицької Церкви країн Центральної та Західної Європи «Діти і молодь в умовах творення новітньої української діаспори у Європі. Виклики і можливість для церкви» // Електронний ресурс. [Режим доступу]: <http://pmv.ugcc.org.ua/latest-news/item/829>